

JUS NATURÆ PRIVATUM.

CAPUT I.

De Principiis theoreticis.

§. I.

Notio Juris & Naturæ.

Jus Naturæ in methodicum & perspicuum redactus sistema & Compendium, Instituti mei deposcit Ratio præliminaris, ut & *Juris & Naturæ* commensuratè ad scopum propositum Notio determinetur.

Jus itaque aut *pro Lege* sumitur, aut *pro legitima Facultate* à Legibus dimanante. Si *pro Lege Jus* usurpaveris, aut erit *naturale*, aut *positivum*; intelligendo per *Jus positivum* *Leges* divinas humanasque tum ecclesiasti-

fiasticas, tum civiles à Jure Naturæ contra-
distinctas, ei tamen minimè dissonas.

Quodsi spectaveris *Jus*, prout *Facul-
tatem* innuit à Lege derivatam legitimè quid-
quam agendi, omittendi, acquirendi, reti-
nendi &c.; Idipsum vel à Lege Naturæ, vel
à Lege divina, vel à Lege humana tributum
censetur: proinde aut *connatum* est, aut *ad-
ventitium*; Eique correspondet *obligatio*, ex
Parre Concernentium, Jus meum non tur-
bandi, neque legitimum Juris Exercitium sive
usum ullatenus impediendi.

Natura à Rebus ipsis minimè distingui-
tur. Quidquid igitur quoad hoc concipitur
ab ipsis Rebus reipsa diversum, Naturæ ex-
uit Notionem, ac rectè Fictitium nuncupa-
tur: Id nempe Rei Natura est, per quod
Quodlibet est Id, quod est. Tot ergo sunt
Naturæ, quot sunt Res istiusmodi genere,
specie ac Numero diversæ.

Speciatim Natura alia infinita est sive in-
creata, creata altera sive finita. *Increata* in
se se Rationem complectitur sufficientem ex-
istendi à seipsa, Résque finitas universas é
Nihilo condendi: *Finita* é contra à se se
existendi Rationem in se continet nullam;
Esse proinde suum atque existere non nisi
à Conditore omnipotente participare potuit,
Cujus & Imperio providæque Gubernationi
penitus subjacet ac necessariò.

§. II.

Notio Juris Naturæ.

Jus Naturæ consistit in Complexione Legum à Deo Nobis congenitarum adtemperatè ad Finem Naturæ humanæ consentaneum ac præstitutum. Quodammodo explicatius Jus Naturæ est Imperium Dei, nostris impressum Mentibus, Nobisque per Lumen Rationis aliaque Principia indicativa promulgatum, atque per Media adcommodata deducens Hominem ad temporalem, & vel maximè ad æternam Felicitatem,

En! primum ac *constitutivum* Juris Naturæ *Principium*, obligationem activam primigeniam, cui inædificantur residuæ cunctæ, & in qua, tanquam in suo Centro ac Basi concurrunt & conquiescunt aliæ quæcunque; quâ proinde sublatâ, obligationes adventitiæ universæ eatenus infirmæ sunt & languidæ, ut in semetipsis corruant necessariò, ad Modum Ædificii Fundamento destituti. Tolle obligationem naturalem; & positiva quævis ac humana obligatio sublata erit.

Verùm, an undique certum, existere Jura hæc primigenia, fundamentales has obligationes?

§. III.

§. III.

Existencia Juris Naturæ.

Naturalibus Facultatibus cognoscendi Auctorem suum Deum, seipsum, & Proximum suum; intelligendi Causas, ordinem ac Fines Rerum, discernendi inter Bonum & Malum, appetendi, eligendi Ea, quæ naturæ suæ & Felicitati consentanea sunt & adcommodata, Hominem exornavit Naturæ Auctor; Rationales stimulos, Propensiones & Instinctus Animi nostris imprimendo.

At verò in Rerum ordine *Nil sine Principio Rationis sufficientis.* His igitur Facultatibus ac Dotibus naturaliter instructus est Homo non nisi cum ipsa hac Ratione sufficiente; ut nempe correspondentibus satisfaciat officiis erga Deum, Seipsum, & Proximum.

Juribus proin & obligationibus Hominem devinxit ipsa Natura sive Naturæ Auctor: Mentibus nostris Leges impressit & obligationes, non haustas derivatasque in Animum ab extrinseco sive per sensus externos (proinde fallit Axioma illud tritum: *nihil in Intellectu, quin prius fuerit in sensu*) sed omnipotente Digito Dei spirituali naturalique **Modo** consignatas in spirituali Animæ nostræ sub-

substantia , quæ sui ipsius per se suarumque Actionum secretissimarum conscia est , & capax Cognitionis , Deliberationis , Electio- nis , obligationis ; quæque suapte naturâ in- telligit , quid *universim* , & passim quid *specia- tim* primæ Rationi , Honestati , Justitiæ , Æqui- tati &c. conforme sit aut difforme : quæ & percipit naturalem Conscientiæ Impulsum , naturalis Rationis Dictamen , & obligationem naturalem Bonum prosequendi , & Malum declinandi , operationésque suas juxta Nor- mam Moralitatis ita instituendi ac regulan- di , ut eadem Coram Tribunali Auctoris Naturæ propriæque Conscientiæ compro- bentur rectæ atque innoxia.

Quemadmodum igitur Leges positivæ divinæ & humanæ delineatæ sunt & scriptæ in Codicibus Legum divinarum & humana- rum ; ita Characteribus insensibilibus ac spi- ritualibus Legem Naturæ , Jura & obligatio- nes naturales insculpsit & impressit Auctor Naturæ Animis nostris ceu Normam & Re- gulam Actionum humanarum naturalium , in quarum Legum naturalium Complexu status Hominis moralis naturalis propriè consistit. Infinita quoque Providentia Media Nobis suppeditavit Jurium horum & obligationum Cognoscitiva sive indicativa.

Quis ausit , quæso ! negare , non solum Hominis Nexum ad seipsum & ad Proxi- mum , sed præcipuò Nexum creaturæ ratio-

nalis ad Creatorem suum ac Præfinitorem providum, moralem esse & naturalem? Nemo sanè, nisi penitus obbrutuerit. Fecisti Nos Deus ad Te; & quomodo quietum pleneque satiatum poterit esse Cor nostrum, nisi in Te? Quis non persentiscit intimè naturales ac rationales Instinctus, Propensiones & stimulos conservandi seipsum, suumque perficiendi statum? Quis non intelligit Naturâ instigante ac ducente *Principium* naturale *negativum*: quod Tibi rationabiliter non vis fieri, Alteri ne feceris; & naturale *affirmativum*: quod rationabiliter vultis, ut faciant vobis Homines, Id & vos facite Illis?

Totus itaque Legum naturalium complexus statum moralem Homini connatum constituens, est Radius creaturæ rationali impressus, dictans atque præscribens, quid agendum per se se sit, aut fugiendum.

„ Hoc Lumen est totum Hominis & verum:
 „ signatum in Nobis, tanquam Denarius signatur Regis Imagine; Homo enim factus
 „ est ad Imaginem & Similitudinem Dei. “
 S. Aug. in Ps. IV. — Et iterum: „ In Cor
 „ Hominis non migrando, sed tanquam imprimendo transfertur, sicut Imago ex Annulo in Ceram transit, & Annulum non
 „ relinquit. “ Idem Lib. XIV. de Trinit. Cap. XV.

Hanc porro veritatem Ipsi usque adeo Doctores Ethnici cognoverunt & fassi sunt.

„ Hæc

„ Hæc sapientissimorum fuit semper senten-
„ tia, Legem naturalem neque Hominum
„ Ingeniis excogitatam, neque esse scitum
„ aliquod Populorum, sed æternum quiddam,
„ quod universum Mundum regeret impe-
„ randi prohibendique sapientiâ. Ita prin-
„ cipem Legem illam & ultimam, Mentem
„ esse dicebant, omnia Ratione aut cogen-
„ tis, aut vetantis Dei: ex qua illa Lex,
„ quam Dii humano generi dederunt, rectè
„ est laudata; est enim Ratio Mènsque sa-
„ pientis, ad jubendum & deterrendum ido-
„ nea. “ Cicero. de Leg. II. 4. —

„ Illic dissentiamus cum Epicuro, ubi
„ dicit, nil justum esse Naturâ, & Crimina
„ vitanda esse, quia vitari Metus non possit:
„ Hic conseniamus, mala Facinora Conscien-
„ tiâ flagellari, & plurimum illi Tormento-
„ rum esse, eò quod perpetuò illam sollicitudo
„ urget ac verberat, quod sponsoribus se-
„ curitatis suæ non potest credere. “ Sene-
„ ca. Epist. 97. ad Lucil.

Itaque Conscientiæ stimuli connati No-
bis sunt, atque ab Auctore Naturæ nostris
impressi Mentibus, quin ab extrinseco quo-
dam sensuum objecto in Nos derivati sint
occasionaliter; quin & enati sint à Præju-
diciis frivole haustis, aut ab Impostorum
Fraudibus, aut à varietate & Energia Edu-
cationis, aut ab alio demum hujus generis
Principio dimanaverint, atque in nostrum
com-

commigraverint Animum, in quo & nullæ utcunque etiam effrænatae Passiones Remorsum illius enecare potuerunt.

Quis unquam Mortalium, Accusatorem hunc suum simul & Judicem internum, declinare potuit, aut pellere foràs? Conscientia nostra Tribunal est pro Foro naturali, coram quo Tribunali ineluctabili, Quilibet Mali conscius semetipsum & accusat & condemnat: nulla vis & Norma Educationis, Temporum nullæ vicissitudines, nullæ Circumventiones, Artificia nulla Accusatori huic domestico silentium imponere poruerunt, & Cessationem à vexa competente imperare cum Effectu.

Adversarios hinc compello provocoque universos, ut primum illum nuncupent & in Medium adducant Politicum, qui Mediis Motivisque politicis extrinsecis, latrantis inquietantisque Conscientiæ stratagema universæ imposuisset humanæ societati. Nemo profectò probare poterit aut evincere, quòd ante primos Legislatores sive sacros, sive profanos non extiterint præviè in Hominum Præcordiis Juris obligationis ac Conscientiæ stimuli, & semina naturalia, ceu Fundamenta Legum obligationumque positivarum suscipiendarum: Quid? quòd Legislatores ipsimet ethnici, veluti Pythagoras, Plato, Zeleucus, Solon, Licurgus & alii non nisi præexistenti Religioni etiam naturali Leges suas

suas inædificare ausi sint atque valuerint? *Confectarium* est, Leges positivas infirmas esse, Roboréque ac vinculo destitutas essentiali, si naturalis obligatio non esset earum Anima princeps.

Ineptissimè igitur sæculo priore in Anglia *Thomas Hobbes* comminisci ausus est & statuere præter Alia & hæc sequentia: „Regulæ Boni & Mali, justi & injusti, honesti & inhonesti sunt Leges civiles, ideoque quod Legislatores præceperit, Id pro Bono, quod vetuerit, pro Malo habendum.... ante Imperia justum & injustum non extitère.“ De Cive. Cap. XII. §. I.

Consimilia ex *Hobbesio* Aliisque confarcinavit, atque sub alia Larva *Aquisgrani* Anno 1772. in Lucem reproduxit *Fridericus de Trenk*, modò adhuc variis aliis recentissimis scribilationibus calumniosis ac contumeliosis in Deum & Homines tantopere famosus, ut Is generale & ineptissimum *Hobbesii* Principium, videlicet: *Bellum omnium in omnes*, specialissimâ Prærogativa, & Privilegio singulari adoptasse, sibi que adcommo-
dasse videatur.

§. IV.

[*Auctor Juris Naturæ.*]

Quem adoramus totius universi Conditor:
rem omnipotentem, Naturæ Auctorem & Pa-
Pa-

Patrem, Governatorem providum, Homi-
nisque ad vitam æternam Præfinitorem infi-
nitè bonum; Eundem & profiteamur Juris
Naturæ Auctorem; non enim in ea vesania,
Mentisque Hebetudine versamur, ut eò acu-
tius ratiocinari nos de naturali Jurispruden-
tia existememus, quò longius ab ea Ratio-
nem & Imperium Summi Numinis propul-
saverimus. Sanè, Quisquis in describenda
ac pertractanda Disciplina Jurisprudentiæ na-
turalis à Deo præscindit, Is & à genuino
Jure Naturæ præscindere convincitur.

Confectarium est, quod Jus Naturæ,
sive primigenia Dei Jussio nostris congenita
Mentibus, Actionum nostrarum prima Mo-
deratrix, ad Fines Naturæ consentaneos or-
dinatè nos dirigens, Mediæque ad eos obti-
nendos suppeditans competentia, in Radice
sua & Origine divina sit; ut proinde Jus
Naturæ nuncupari & rectè valeat: *Jus divi-
num Homini connatum.*

§. V.

Subjectum Juris Naturæ.

Duo hoc Loco veniunt pensitanda: videli-
cet & *Jus*, & *Natura*; in sensu non
quidem diviso, sed composito: prout nempe
Jus istud nostram reipsa Naturam adficit, &
juxta Fines illius, humanas nostras determi-
nat operationes.

Confectarium est, quòd natura juris hujus suscipiendi capax, particeps esse debeat rationis, deliberationis, electionis liberæ; quodque cognoscitiva debeat esse motorum sive momentorum agendi vel non agendi, finium naturæ consentaneorum, obligationis, remunerationis punitionisque.

Itaque sola creatura rationalis, scilicet inter creaturas sublunares *solus homo est* & esse potest *juris naturæ subjectum*: juris naturæ principia, media, finesque cognoscit homo, quæ singula belluis, ad sphaeram ignobiliorem destinatis, impervia sunt. Inepitissimè ergo *Ulpianus*, & post ipsum alii nonnulli dicunt: *jus naturæ illud esse, quod natura omnia animalia docuit*. Quid insulsius?

Cùm igitur juris naturæ subjectum sit *humana natura*, eam ex unione caduci corporis, animique spiritualis coalescere hoc loco advertimus. Vires & infirmitates corporis permultæ sunt & variæ: animæ facultates variæ quoque; hinc & *appetitus* hominis alius *sensualis* seu animalis est, alius *rationalis* sive spiritualis, cui propensiones insitæ sunt & instinctus.

Motuum animi æquè ac corporis dominatrix est *ratio*: sensuum quippe & animi passiones rationi subordinantur, eique tenentur præstare obsequium; ratio autem debet obtemperare Deo, ejusque sapientissimis

mis legibus adtemperare actiones humanas universas.

Moderatur ergo ratio passionibus ac sensibus, ut in officio eosdem contineat; rationi verò moderatur Deus, ut ipsa falsum à vero, bonum à malo discernendo, fines naturæ rationali præstitutos rectè intelligat, & per adcommodata media profequatur & adtingat.

Mentis nostræ ratio suum necessariò cognoscit auctorem, suamque ab eo dependentiam: porro sui ipsius conscia, dilucidè perspicit, quòd sit, & quid sit; rerum causas, ordines finesque rimatur; quid rectum, quid pravum sit in humana societate & vita relatè ad Deum, ad seipsum, & ad proximum suum, conficere omnino potest atque colligere, pollétque animus noster ad similitudinem Dei effectus appetitu naturali beatitatis æternæ, sive desiderio connato Deum sine fine ac termino possidendi, utpote ad quem conditus est & ordinatus.

§. VI.

Objectum Juris Naturæ.

Objectum, circa quod jus naturæ occupatur, quodque adtingit immediatius, in officiis *erga Deum, erga seipsum & erga proximum*, cum relatione singulorum ad metam sempiternam, rectè statuitur.

Officiorum horum coordinatio debitaque adimpletio universos concernit & singulos, eoque conatus hominis præcipuò ac necessariò dirigendus est.

Triplex hic nexus, vinculum nempe hominis cum summo Deo, cum semetipso, cum proximo, in ipsis juris naturæ visceribus, primisque fundamentis solidatur.

Non unus est titulus, quo summo adstringimur Numini, atque ab eo dependemus omnimode. *Creatori omnipotenti* debemus id omne, quod sumus: in eo, & per eum vivimus, movemur & sumus. Quare relatus *apud Tullium* ipsemet *Vellejus* confiteretur & inquit: "Vidit Epicurus esse Deos, quòdque in omnium animis eorum notationem impressisset ipsa natura; quæ enim gens, aut quod genus hominum, quod non habeat sine doctrina anticipationem quandam Deorum?... Cum enim non instituto aliquo, aut more, aut lege hæc sit opinio constituta, maneatque ad unum omnium firma consensus, intelligi necesse est, esse Deos.... De quo autem natura consentit, id verum esse necessum est."

Dei, conditoris omnipotentis, in nos dominium atque imperium essentiale est & inabdicabile, cui nostra correlativè responderet subjectio & dependentia ineluctabilis pariter & necessaria, quin Deus huic suo dominio renuntiare valeat.

In gubernatorem ac conservatorem providum refertur & necessariò vitæ nostræ progressus, ac bonum illud omne, per quod sublevatur corporis & animi nostri indigentia. Amplissimus hic campus peragrandus foret, si pagellarum angustia fineret excurrere in objecta singula, atque in modum penitus admirandum, queis gubernator altissimus corpori providet & animo; eâ etiam ratione, ut conditarum rerum gubernationem sapientissimo consilio abdicare nequeat.

Maxima denique pietas, recognitio & obligatio debetur ex parte hominis Deo, *præsinito suo infinite bono*; utpote qui metam nobis finemque præstituit nobilissimum, æternam nempe beatitatem, vitamque in cælis interminabilem: media etiam nobis contribuendo competentia in ordine ad finem hunc altissimum reipsa consequendum. Quamvis autem nec media isthæc, nec finis ipse debitus sit naturæ humanæ, sed potius hæc singula dependeant à gratiosissimo rectissimoque arbitrio Dei, elevatum & supernaturalem hunc statum gratiæ & gloriæ, naturæ nostræ superaddentis; nihilominus positâ creaturâ rationali, non potuit ipsa non esse ordinata ad finem æternum. Divinis profectò non congruit perfectionibus, ens à summo Deo conditum cum cognitione infiniti Numinis, cum desiderio idipsum cognoscendi ac possidendi sine fine, cum adfectu, inclinatione & amore ineluctabili in bonum istud opti-

optimum maximum, ens, inquam, hisce insignitum characteribus, atque ad similitudinem divinitatis effectum, non nisi ad alium, quàm fluxum atque caducum præordinasse finem. Qui Deum semel cognoscit, in æternum eum cognoscat, necessum est, divinisque arctissimè colligatum perfectionibus.

Confectarium est, nexum hunc triplicem hominis cum summo Deo *conditore, gubernatore & præfinitore* validissimum esse & arctissimum, atque ex hoc fonte lucidissimo disfluere ponderosissima hominis officia & *amorem Dei super omnia.*

Quodsi *semetipsum* tunc quis intueatur atque consideret, statum, fortèmq; suam præsentem & futuram perscrutetur intimius, facile conficiet, quod *sibiipsi* debeat multa; atque haud levia ea esse officia, quæ homo in duas personas morales discretus quasi & distinctus in vim juris naturalis tenetur præstare *Sibi*. Propriam vitam ac corporis membra conservare, animi facultates scientiis imbueri, aut excolere artibus, vacare actionibus ac virtutibus ad finem sibi præfinitum commensuratis & requisitis, vires & vertebrae corporis debita ratione ordinare, & generatim se æquè ac statum suum perficere, & erga *seipsum* fovere *amorem rectè ordinatum*, finibusque naturæ consentaneum, omnino necessum est, & obligationi naturali intimum.

Denique titulis vinculisque permultis natura sive naturæ Auctor devinxit hominem cum hominibus aliis, *nos ipsos nempe cum proximo nostro*: communi videlicet origine, progressu, fine, consociatione, mediis ad colendam societatem utilibus ac necessariis, facultatum similitudine &c. & speciarim potentiâ articulatâ efformandi & proferendi voces, in ordine ad cogitata, animique sensa mutuò communicanda; quâ quidem facultate, pro manutenenda societate tantopere necessaria, opere stupendo nos instructos esse cognoscimus; non aliâ certè lege motivòque, quàm ut suarum quisque circumstantiarum positionem, statum & momenta manifestare queat alteri, atque ea, quæ sunt juris, æquitatis & charitatis, informationis, consolationis, sublevationis & auxilii officia ex fonte *justè debitèque regulati amoris erga proximum* haurire possit & consequi.

§. VII.

Finis Juris Naturæ.

Juris naturæ determinare *finem*, idem est, ac in medium adducere & ponderare finem, ob quem conditus, & in quem destinatus est homo. Celsissimum hunc esse finem, & mediis vestitum præeminentibus, nemo non intelligit, qui rectum penetrat ordinem rerum, ac sapiens providumque Dei consilium.

Sanè , quemadmodum natura humana, nostri præsertim animi substantia immortalis, ipsa divinitatis imago altissimè elevata est super viventia quævis irrationalia; ita & finis ejusdem longè dissidet à fine eorundem, eòque multò sublimior est atque excellentior.

Finis itaque in consequentiam ipsius etiam juris naturalis homini præstiturus, non in sola conquiescit felicitate temporali & fluxa; sed est vel maximè beatitudo æterna, sive interminabilis possessio boni summi.

Consequitur , felicitatem temporalem, eam nempe, quæ genuinæ solidæque felicitatis nomine intelligi potest & nuncupari, esse *viam* ad beatitudinem æternam. Eum porro vitam suam, viamque ad cœlestem patriam rectè instituisse teneas, atque in ipsa mortalium societate felicem esse dicas, qui pacem habuerit cum Deo , cum semetipso, & cum proximo suo talem, cui bonæ conscientiaë leges testimonium reddunt irrepuabile; cujus & ipsa beatitudo æterna, finis noster ultimus, Deus beatificè possidendus complementum est & præmium.

Quisquis igitur impendit ea Deo, quæ Dei sunt, sibi ipsi, quod debet sibi, & proximo, quod tribuendum est proximo, is vitam instituit finibus naturæ rationalis adtemperatam; *vivit* nempe *convenienter naturæ destinatae non ad solam temporalem, sed vel*

maxi-

maximè ad felicitatem veram, perfectam & interminabilem.

Confectarium est, quòd finium ultimus & maximus sit *conditoris gloria*, & *æterna nostra beatitas*; cujus veræ intuitu beatitudinis hoc loco notandum, quòd tribus præcipuis debeat insignita esse characteribus: *primò*, debet obtineri posse, mediis nempe competentibus; *secundo*, debet esse completa, ita, ut miseras removeat universas, animique facultates & desideria penitus expleat; *tertio*, debet esse stabilis, seu duratura in æternum. Ex triplici hac nota legitime concluditur, beatitudinem veram præsentì mortalitati haud concessam, sed alteri vitæ immutabili reservatam esse à Numine summo. Insuper ordinatio creaturæ rationalis ad finem hunc æternum, ex parte divinarum perfectionum necessaria est; necessariae quoque præceptiones & prohibitiones, ac correspondentes commensuratæque præmiationes ac punctiones etiam æternæ.

Conficitur ex his, quantopere hallucinati sint ii jurisprudentiæ naturalis pertractatores, qui hominis finem ultimum (infiando, primigenium hominis statum esse moralem) à solis principiis extrinsecis postulare conati sunt atque deducere.

Hobbesius supra memoratus præter conservationem sui ipsius, cui adiciebatur præ-

om-

omnibus, & præter jus omnium in omnes, & inde derivatum bellum omnium in omnes, perperam utrimque stabilitum, minimè veritus est, ipsam adeo notionem peccati à sine bonoque civitatis metiri atque reposcere; quare non reformidavit asserere Cap. XIV. §. 17. : “ ut peccatum sit, quod quis fecerit, omiserit, dixerit, vel voluerit contra rationem civitatis, id est contra leges, arbitarias nempe civilesque contra leges fit oportet: bonum ergo temporale suprema ei lex fuisse videtur & finis maximus.

Samuel Puffendorffius socialitatis cultor præcipuus, ejusdemque deprædicator magnificus, ordinationem hominis ad finem æternum à statu naturali excludere nititur dicendo: “ Sola ratio in religione ulterius progredi nequit, quàm quousque illa inservit promovendæ tranquillitati & *socialitati* *humanæ*: nam prout religio salutem animarum procurat, ex peculiari revelatione divina provenit. „ *De off. hominis & civis*: Cap. III. §. 13.

Christianus Wolffius pro scopo juris naturalis adoptat perfectionem physicam facultatum humanarum, & tendentiam quasi continuam ad perfectionem istam. Inter alia statuit sequentia:

“ Beatitudo philosophica, seu summum bonum hominis, est non impeditus progressus

“ gressus ad majores continuò perfectiones..
 “ Bonum hominis quærendum est in ipso;
 “ non extra ipsum..... quamobrem nec
 “ Deus dici potest summum hominis bonum,
 “ ubi quæritur de bono, quod homini in-
 “ hæret, aut si mavis, quod in se possidet..
 “ nec aliud impostertum intelligemus, quàm
 “ non impeditum ad majores continuò per-
 “ fectiones progressum, quoties posthac de
 “ summo bono verba faciemus., §. 374.

Hobbesio nominatim, & ob rationis pa-
 ritatem, variis aliis ipsemet *Chumberlandus*
 opponit sequentia: “ Universum hoc, cujus
 “ incolæ nascimur, quodque primò se offert
 “ considerandum, innumera nobis suppedi-
 “ rat, quæ ad primæ suæ causæ cognitio-
 “ nem ac honorem animum sollicitant, & si
 “ nosmet spectemus, mentium perfectioni-
 “ bus inserviunt... Cùm autem hæc ex ob-
 “ servatione innotescant obvia, adeo ut *Hob-*
 “ *bium* latere non possent, facile quilibet
 “ conjiciat, quam ob causam juri legibus-
 “ que naturæ finem assignarit non amplio-
 “ rem, quàm caducæ hujus vitæ conserva-
 “ tionem: interim ad obtinendum *exiguum*
 “ *adeo finem*, omnia unicuique dedit tanquam
 “ necessaria; hinc autem tantundem in ex-
 “ cessu peccavit, quantum ibi in defectu.
 “ Nec unquam turpius peccari potest, quàm
 “ *finem optimum negligendo*, & impossibilia pro
 “ mediis necessariis reputando., Cap. I. §. XXIX.

Heineccius verò de suis in juris naturalis pertractatione antesignanis (abs dubio de *Hugone Grotio*, *Hobbesio*, *Puffendorffio*, *Wolffio*, *Christiano Thomasio* &c.) in modum loquitur sequentem: "*Quicumque* adhuc in pulcherrima illa disciplina versati sunt, illi doctrinas suas vel nulli certo ac indubio principio superstruxerunt, veritates varias, easque utilissimas, veluti uno fasce, collegisse contenti, vel principia parum idonea admiserunt, vel ea denique ex subtilissimis, quas metaphysica suppeditat, notationibus petierunt, *ut data veluti opera tenebis omnia involvere voluisse videantur.*," Præf. Pag. XII.

Verùm, etsi *Heineccius* in explananda jurisprudentia naturali & gentium, ac statuendis dimetiendisque disciplinæ hujus principiis & finibus æquior sit atque felicior viris jam nominatis; optandum nihilominus foret, ut sistema ejusdem in pluribus manum non esset, atque ad scopum genuinæ ac tersæ jurisprudentiæ naturalis & gentium propius accederet.

Meretur & hoc loco, circa Authores, quos enumerat ipse, audiri *Cl. Zallinger*, ubi inquit: "*Cum* plurimi tractatores hujus disciplinæ id fere spectent, quod hominum natura cum bestiis commune aut etiam depravatum habet, pauci complectantur omnia, quæ indita nobis à natura sunt, nec

" nec satis attendant ad nobiliores illas fa-
 " cultates, per quas similitudine quadam at-
 " tingimus primam & infinitam mentem:
 " usu venire solet, ut iidem mirificè dissen-
 " tiant in eo, quid naturæ conveniat maxi-
 " mè. *Hobbesius* considerata ferocitate quo-
 " rundam populorum & communi hominum
 " cupiditate sibi met consulendi, vim ac bel-
 " lum omnium in omnes, *Epicurei* sensuum
 " oblectamenta, *Puffendorffiani* societatem, *Stoi-*
 " *ci* virtutem quandam rigidam & sensûs
 " expertem, alii alia statuerunt, secundùm
 " quæ convenienter naturæ vivi possit ac
 " debeat. *Wolffiani* perfectiones rerum, stu-
 " diùmque hominis semet perficiendi perpe-
 " tuò in ore habent. At, si penitus eos ex-
 " cusseris, intelliges certè, æquè corporis ac
 " sensuum commoda, quàm animi cultum,
 " dein copiam rerum ad vitæ jucunditatem
 " servientium.... & quidquid propriæ uti-
 " litatis ac fluxæ beatitatis nomine venit,
 " ab illis *perfectiones* nuncupari, honestiore
 " sæpe vocabula, quàm re. Qui ab homi-
 " nibus incultis, & inveterata barbarie effe-
 " ratis descendum putant, quid naturæ maxi-
 " mè conveniat; perinde sentiunt, opinione
 " mea, ac si à luscis de coloribus exqui-
 " rendum iudicium dicerent, aut vinolento-
 " rum ac furiosorum somnia consiliis homi-
 " num sanorum sobriorumque, & sapientum
 " cogitatis esse anteferenda. Alii ad primæ
 " ætatis motus, & gliscentis rationis sensa
 " plurimum attendunt; quasi de natura at-
 " que

“ que indole frugum judicandum sit tum,
“ cum immaturæ sunt aut putres. „ *Institut.*
J. N. Cap. I. §. IV.

§. VIII.

*Determinantur media cognoscitiva juris
naturæ.*

P *rincipium constitutivum* juris naturæ stabili-
tum est superius; atque hoc ipsum est re-
gula illa immobilis & immutabilis, quæ ceu
primum *regulans* ac dirigens principium in
ponendis omittendisque actionibus humanis
statum moralem naturalem concernentibus,
regulari nequit ab alio, cuique humana cor-
respondet natura tanquam subjectum *regulatum*.

Isthoc de principio fatetur *Heineccius*,
quòd sit id, “ quod Deus immortalis non
“ solis eruditis, usque, qui acutius reliquis
“ vident, sed omnibus omnino hominibus,
“ non modò perspectum, verùm etiam eo-
“ rum mentibus inscriptum esse voluit. Nul-
“ lum verò reperiri principium evidentius,
“ quàm *voluntatem Dei*. „ *Præf. Pag. XII. & XIII.*

Residuum est, ut & media cognoscitiva,
sive *principia indicativa* juris naturæ dilucidè
explanentur: quippe, cùm in complexione
seu cumulo legum naturæ aliæ sint *universa-*
les ac generatim omnibus ratione utentibus
notæ; aliæ verò *particulares*, quæ enucleatio-

ne indigent ac discussione, ut debitè evolutæ perspicere à nobis valeant & ponderari, suisque applicari finibus & objectis; hinc consentaneum penitus fuit atque necessum, ut divina providentia media nobis pararet & communicaret indicativa seu cognoscitiva sapientissimi sui imperii omnium mentibus infusi.

Principium indicativum generatim igitur id rectè nuncupatur, quod est medium competens deveniendi in agnitionem jurium & obligationum naturalium. Media proinde notitiam hanc nanciscendi comparandique, totidem sunt promulgationes legis naturalis, adeoque cum lege hac ipsa minimè confundi debent: unde & media duntaxat indicativa seu cognoscitiva juris naturæ vocantur.

Media seu principia hæc aut *interna* sunt aut *externa*; spectant nempe vel ad *rationem*, vel ad *authoritatem*. Ratio nostra participata à prima ratione imparticipata, immediatius est subjectum, in quo jus naturæ relucet & existit, sive quod ab imperio Dei sibi conato & impresso regulatur atque dirigitur eatenus, ut connexionem rerum, causarum, effectuum & finium perspicere valeat ac ponderare, concludere extrunc, sibi que ipsi dicere & promulgare, quid naturali juri, æquitati, charitati, honestati consonum sit aut dissonum.

Ratio itaque hoc spectata modo *internum* est principium juris naturæ *indicativum* seu cognoscitivum. — Pariter *sensus communis*, dictamen illud naturale & ineluctabile circa judicia quædam uniformia ac stabilia, quæ gravissima respiciunt principia morum, quæque unanimi, minimèque interpolatâ omnium populorum, diversorum etsi locorum ac temporum, diversæ aliunde educationis, opinionis & indolis, sententiâ asseruntur, pro *principio indicativo interno* rectè statuitur. Referi solent & alia nonnulla, quæ tamen in his reipsa continentur.

Principia indicativa externa complura recensentur, & meritò: nam amplissimus juris naturæ campus veritates complectitur per multas, quæ sine adminiculis etiam externis penetrari nequeunt debitéque cognosci: opus igitur est interpretationibus profluentibus ex sanis purisque fontibus: divina nimirum & humana *authoritas* plurimas juris naturæ veritates antea incognitas evolvere potest, & ponere in lucem.

Præprimis itaque primum ac principalius juris naturæ principium indicativum externum, statuitur *verbum divinum* nobis revelatum, ac præcipuò in sacra Scriptura veteris novique testamenti contentum. Altissimas in sacris his paginis exponi veritates juri naturæ intimas, nemo ignorat, qui istas perscrutatus est paginas. Et certè, quis unquam
cum

cum majore rationum pondere, cum majore claritate & sapientia, cum majore impressione in corda mortalium juris naturæ principia tum universalia, tum particularia explanavit & inculcavit, quàm Christus, magister noster maximus? inficias iverit nemo unus, quòd nunquam ita locutus sit homo, quodque Evangelium ejus hoc etiam in genere veritates proferat stabiliatque altissimas, innumeras, & planè stupendas: quare ipsemet *J. J. Roussseau*, etli deista, confitetur publicè: " Fateor, quòd intuitu majestatis ex
 " Scriptura relucens obstupescam; Evange-
 " lii sanctitas cor meum penetrat, atque per-
 " cellit intimè,.... quanta puritas in doctri-
 " na morum! quanta in dogmatibus altitu-
 " do! quàm profunda Sapientia in Christi
 " discursibus! quàm admiranda in responsis
 " illius energia & rectitudo!,, *Emile, T. 3.*
pag. 179.

Positivum itaque verbum divinum veritates naturales quamplurimas nobis exponit infallibiliter, & pro explicatione juris naturæ utile non solum est, verùm & necessarium.

Conficitur ex his, recedendum omnino esse ab authoribus illis, qui in jure naturæ solà ratione agendum esse dicitant atque decernunt, quique divinam proinde supernamque institutionem ac revelationem hoc loco penitus explodendam contendunt ineptissime

tiffimè cum *Puffendorffio, Thomasio, Wolffio, Fleischerò, Velthufio, Iacobo Schmaus & aliis.*

Hoc super objecto ratiocinantem egregiè *Isidorum* pelusiotam audire iuvabit: “ *Christus* ita docet: *omnia, quæ volueritis, ut faciant vobis homines, & vos facite illis similiter: quid quæso! vel Platonis dialogi, vel Homeri fabulæ, vel Demosthenis libri, vel tragædiæ varii & inopinati casus, vel comediæ argumentum, si ad hanc brevitatem perspicuitatemque conferantur? Quot dialogos conscripsit eruditissimus Plato, dum conatur demonstrare quid sit Justitia? nec tamen quidquam potuit proferre, quod esset perspicuum, aut persuadere quibusdam . . . quàm multa scripsit Aristoteles Platoni se opponens, ejusque dogmata traducens velut in comædia? sed neque ipse quidquam utilitatis contulit, nisi quòd pugnam verborum vitæ humanæ generavit. Quàm multa Stoici adversus Aristotelem armati conscripserunt? sed horum quoque extincta sunt dogmata: comparent igitur cum iis, qui sapientes perhibentur, divinorum oraculorum perspicuitatem, & desinant nugari, divinamque oraculorum perspicuitatem amplectantur, quæ non ad ambitionem, sed ad utilitatem audientium respexit.”*

Lib. IV. Epist. 91.

Profectò, pro dilucidatione juris naturalis adcommodatius nihil est & efficacius,

quam sacrarum effata scripturarum; totumque
 juris naturæ objectum, officia nimirum omnia
 juribus & obligationibus naturalibus generatim
 correspondentia brevibus distinctisque ver-
 bis complectitur & expendit Christus Matth.
 23. “ Diliges dominum Deum tuum ex to-
 “ to corde, & in tota anima tua, & in to-
 “ ta mente tua; hoc est maximum & pri-
 “ mum mandatum. Secundum autem simi-
 “ le est huic, diliges proximum tuum sicut
 “ teipsum. “

Diligendus ergo Deus super omnia,
 cunctisque aliis semper præferendus, diligen-
 dus corde, ore & opere; solus enim ille,
 qui servat mandata, eadem videlicet reipsa
 adimplendo, & quidem singula, propriè ve-
 réque Deum diligere comprobatur. — Dili-
 gere & semetipsum quilibet tenetur, scilicet
 amore rectè ordinato, & finibus creaturæ ratio-
 nalis consentaneo. — Diligendus quoque
 proximus amore simili; ita tamen, ut in
 conflictu seu collisione boni æqualis relatè
 ad nos & proximum, amor proprius præva-
 leat alieno.

Principia demum *indicativa* juris naturæ
 meritò etiam statuuntur concilia, patres, jus
 canonicum & civile, quæque sunt aliæ hujus
 generis institutiones, quibus mediantibus in ex-
 plicatam juris naturæ notitiam deveniri potest.

Audiamus S. Thomam circa hoc ita
 differentem: “ Quædam sunt in humanis
 “ acti-

actibus adeo explicata, ut statim cum mo-
dica consideratione possint adprobari vel
reprobati per illa communia & prima prin-
cipia: quædam verò sunt, ad quorum ju-
diciam requiritur multa consideratio diver-
sarum circumstantiarum, quas considerare
non est cujuslibet, sed sapientum
necesse est, quod omnia præcepta moralia
pertineant ad legem naturæ, sed diversi-
mode; quædam enim sunt, quæ statim
per se ratio naturalis cujuslibet hominis
dijudicat esse facienda, vel non facienda,
sicut: honora patrem &c. quædam verò
sunt, quæ subtiliore consideratione à sa-
pientibus judicantur esse observanda: & ista
sic sunt de lege naturæ, ut tamen indi-
geant disciplina, qua minores à sapienti-
oribus instruantur. “ 1. 2. *Quest. C. Art. I.*

Conficitur ex hucusque relatis, juris
naturalis ignorantiam quoad *principia univer-*
salia locum non habere, bene tamen quoad
particularia, diversimode tamen relatè ad ho-
mines magis minusve cultos in hac re atque
institutos.

Quid sentiendum nunc de blasphemis
atque in providum naturæ auctorem ingra-
tis *Atheistis*, summum hunc omnium Paren-
tem, unà cum toto statu naturali *moralit*
effrenè negantibus? quid de *Materialistis* in
genus humanum tantopere injuriosis, ut na-
turam humanam ad sortem gregemque bruto-
rum

rum retrudere non erubescant, & sic naturæ jus omne, ejusdémque officia singula, & his correspondentia alterius vitæ præmia ac supplicia è radice evellere atque exterminare conentur ex industria? — quid de *Naturalistis* atque *Deistis*, naturæ quidem jus homini tribuentibus, media tamen indicativa externa præcipuò, & divinam in specie revelationem ad juris naturalis explanationem nec utilem, neque necessariam esse, imò eam nequidem existere stolidè garrientibus?

Dicendum certòque tenendum, quod monstruosis hisce adfertionibus, naturalem connatúmque nexum hominis ad Deum, ad se, & ad proximum penitus dissolventes, toti humanæ societati vulnus infligant lethale, tollantque è medio vinculum istud primum & maximum, quod ad continendos in officio homines natum est, & ab infinita providentia nobis datum.

Videant ergo principes, animòque recogitent, quanta in Ecclesiam non modò, sed & in ipsam rempublicam è venenosis his fontibus damna redundent quantæque morum strages? — media adhibeant competentia & efficacia satis, ad pestem hanc eliminandam ex imperii finibus; ut hoc tandem remedio obstruantur ora loquentium iniqua, & in officio contineatur populus, suoque æterno etiam sine haud frustreretur,

Contra genus illud hominum pœnæ etiam criminales jam dudum fancitæ fuere in *constit. Justiniani, novell. 77. ad Recess. Imp. de An. 1584. tit. de blasph. item de An. 1552, tit. eod. & Carol. art. 106. R. I. de An. 1548.*

Speciatim verò in *reform. bonæ politię. de An. 1542. tit. I. §. 2.* ordinatur rigideque præcipitur, ut ii, cujuscunque etiam fuerint conditionis, qui blasphemias in Deum, in incarnationem, in divina sacramenta &c. effutire sint ausi, pro ratione delicti ipsa etiam morte plectendi sint.

Conficitur, hoc genus hominum tempore nostro maximopere dilatatum, per urbes & pagos modò diffusum, in imperio salvis juribus *tolerari* non posse: mirum proinde, quod coram foro competente non moveatur gravamen huc pertinens: de eliminandis nempe è territorio fociis, qui Deo, religioni & reipublicæ infideles esse dignoscuntur, quique sua eousque dilatant philacteria, ut toridem ferme numerent paganismi sui reviviscentis præcones, quot perditæ hujus sectæ habent candidatos: experientia quippe docet, quòd ad faciendos profelythos mare circumeant & aridam; nempe ut universas valeant subvertere domos, retribusque suis incautam præcipuò possint involvere juventutem, intentatum relinquunt nihil.

Verum

Verùm, quis non intelligit, quod homines isti, qui nihilominus specioso *Diluculariorum* gloriantur nomine, in ipsa christianiſmi luce meridiana, ethnicis denuo tenebris involvere cuncta laborent, & sic in rempublicam æquè ac in religionem sint injurii.

Quare de talibus suo jam tempore *Carolus Magnus* dicebat egregiè: “ capere
 “ non possumus, quòd homines, qui refractarii sunt in Deum, fideles sint nobis. “
in select. capitul. tom. 2. tit. 1. cap. 2.

§. IX.

Notio & divisio status.

Nomine status *generatim* intelligitur complexio notarum tum constantium, tum mutabilium, quæ sunt vel in ipsa re, vel ei extrinsecus adveniunt. Status rei alius est *physicus*, dum ipsa nimirum juxta proprietates, affectiones, operationes, effectus & adjuncta prorsus naturalia seu merè physica spectatur; alius *moralis*, quando complexio notarum, quæ insunt aut adhærescunt naturæ intelligenti, refertur ad mores, nempe ad jura & obligationes, hominem ex quocunque morum capite concernentes. — Quidquid existit in serie rerum, id pariter certo quodam adfectum est statu.

Statum hominis, & vel maximè statum ejus *moralem* hoc loco determinare instituti præsentis est & propositi, discernendo præsertim statum naturalem sive primigenium hominis à statu illius acquisito seu adventitio.

Status naturalis sive primigenius hominis ille est, quem adipiscitur homo cum natura sua, nullo accedente hominis factò, instituto, aut peculiari Dei dispositione. *Status* è contra *adventitiuus* ille nuncupatur, qui factò proprio aut alieno acquiritur, & naturali statui superadditur.

Status igitur hominis *moralis primigenius* sive naturalis consistit in juribus, obligationibus & finibus homini connatis, quatenus is nempe ex primæva hac constitutione & conditione rationalis creaturæ dirigitur ad officia præstanda Deo, sibi & societati, sive proximo, atque per hæc tendendo ad felicitatem suam temporalem & sempiternam: & quemadmodum natura humana in omnibus totius societatis humanæ individuis eadem est specie, sic quoque singulis idem inest status primigenius.

Status hominis *moralis adventitiuus* dependet à factò proprio aut alieno, vi cujus aut ipsi nos ad certam vivendi regulam aut normam fini naturæ haud dissonam determinamus è momentis sive motivis comperentibus; aut ab alio nobis imponitur vivendi operandi.

randique conditio singularis, statui primigenio superaddita eique minimè contraria. Statuum adventitiorum crebriora occurrent exempla, dum acturi sumus de societariibus. Status porro naturalis vocari & assolet status *absolutus*; & adventus nuncupari solet *hypotheticus*: veluti & jura alia sunt *absoluta*, alia *hypothetica*, ac vicissim obligationes istiusmodi.

Quamdiu obligationes statui cuidam adhaerentes inter se se non opponuntur, adfectus quis esse potest statibus adventitiis pluribus; qui nempe ordinis sunt diversi, diversorum proinde jurium & obligationum sine officiorum collisione in effectum deducibilium.

Non tamen admittitur *status in statu* ejusdem generis & ordinis. v. g. Magistratus in Magistratu, Episcopatus in Episcopatu, Papatus in Papatu &c: jura quippe & obligationes iis adhaerentes, sibi non subordinantur, sed elisiva potius sunt, sui que destructiva ex propria notione. Perperam tamen & minus scitè statum in statu existere quis dixerit ex eo, quod respublica civilis sit in republica sacra, sive quod imperium sit in ecclesia; nam societas sacra sive ecclesiastica jura habet alia, correspondentésque obligationes & fines alios, quàm societas civilis seu imperium politicum, quod juribus gaudet, correspondentibus obligationibus & finibus diversis omnino, & à prima societate distinctis.